

Kooli nimi: Põlva Kool

Õppeained: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, kunstiõpetus

Klass: 4.klass (eriklass)

Teema: Munapühade kombed Eesti rahvakalendris.

Planeeritav aeg: 2 tundi

Koostööpartnerid/juhendajad koolis: Anne Jõesaar, Jaanika Look

Väljaspool kooli: Luiga talu kanala Koorvere küla (eelnevalt külastatud)

Kasutatud allikad: internet; Eesti keel LÕK IV kl materjalid

Projekti eesmärgid:

Luaa motivatsioon ja huvi ülestõusmispühade teema õppimiseks, hoida huvi vahetu kogemise ja praktilise tegevusega ning saada päriselu kogemus (kanala külastus, muna - elu algus ja toiduaine, linnugriip). Kindlustada töökorralduste- ja juhiste mõistmine ning täitmine.

Õpiväljundid:

T- ajurünnak õpilaste teadmiste kontrollimiseks munapühade kohta;

teemakohane tööleht (funktsionaalne lugemine);

paaristööna vanasõnade kokkusobitamine;

õpetamise kohandamine tegelikkusega (matemaatilised ülesanded);

võistlusmängud.

U- arutelu eelseisvast õppekäigust kanalasse;

munade ostmiseks raha kogumine;

erinevate materjalide kogumine;

individualiseerida õppetööd hariduslikest erivajadustest lähtuvalt.

Õpiprotsessi korrigeerimine: õpetaja jälgib, et tunnid sisaldaks erineva õpistiiliga

õpilastele vastavalt visuaalset, auditiivset või kinesteetilist õpet.

L- õppekäik kanalasse ning praktiline munade ostmine talust;

õpilane lahendab õppetöös reaalseid probleeme (munade müük matemaatikas);

erinevate meelte kaudu omandatud info töötlemine tervikuks (arutlus).

E- teksti sisu ja taustateadmiste ühendamine;

selgete ja lakooniliste tööjuhiste sõnastamine (tegevust käivitavalt);

looduslike värvidega värvimise eelised (looduslikud munavärvid leiad köögikapist: ingver,

sibul, peet, petersell, punane kapsas, mustikas, kohviuba);

munade mässimine ja munade keetmine; munade keemis astme väljaselgitamine

M- olulise omandatava teabe meenutamine; värvitud munade näitus; töölehtede täitmine;

kokkuvõtlik kahoot; liikumismäng

TUNNIKIRJELDUS:

MUNADEPÜHAD 4.klass (eriklass)

Eelnevalt:

- 1.Loodusõpetuse tunnis igal õpilasel külvatud muru (10 päeva varem)
2. Külastatud Luiga talus kanalad ja ostetud seal mune värvimiseks.

TUND 1. EESTI KEEL

Eesmärgid:

- 1.Tutvustada lähemalt ülestõusmispühade seotud tavasid ja sümboliteid.
- 2.Funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja info leidmine tekstist.
- 3.Sõnavara arendamine.
- 4.Tutvub pühadega seotud vanasõnadega (leiab vanasõnadele õiged lõpud ; paaristöö).

ÕPETAJA: Ülestõusmispühad ehk lihavõttepühad ehk lihavõtted ehk paasapühad, argikeeles ka munadepühad, on liikuvad pühad. Suur reede (**reedel**) ja ülestõusmispühade 1. püha (**pühapäeval**). Munadepüha **sümboliteks** on: muna, jännes, tärkav muru, pajuoks. Vähesed saavad kasvatada ise kana, jänest või paju, kuid muru saab igauks kasvatada igauks, justnagu teil lillepottides muru kasvab.

Miks kuuluvad pajuurvad munadepüha juurde? Urbepäeva peetakse pühapäeval enne lihavõtteid ja see märgib lihavõttepühade-eelse nn. suure nädala algust. Vanasti varuti urbepäevaks endale urbadega pajuoks, mis on tuntud maagilise eluvitsana. Urbepäeva hommikul urbiti magajaid, soovides neile jõudu, virkust ja tervist. **Urbimine ehk pajuurva oksaga patsutamine.** Samuti ei unustatud urbita koduloomi. Urbitud loomad on tervemad ja neid ei murra hunt. Oma urbijaile tuli lihavõttepühalt muna kinkida.

Miks kuuluvad munad munadepüha juurde? (arutelu.)Muna: Muna on iidvana maailma loomise, viljakuse ja kasvu sümbol. Samuti elu, elujõu ja õnne sümbol. Usuti, et munadepüha hommikut tuleb alustada muna söömisega.

Värvitud munade kinkimine: Lihavõttepühade kombestiku järgi värvitakse mune lihavõtte laupäeval, kuid kingiti pühapäeval - munapäeval. Värvitud muna kinkimisega sooviti tervist ja jõudu kogu ülejäänud aastaks.

Munakoksimine <https://lastega.ee/index.php/et/component/k2/item/2984> - on vana lõbustus, mille juures olid mõned salanipid. Koksiti terava otsaga. Muna oli tugevam õige peos hoidmise korral. Kelle muna katki läks, see oli kaotaja ja loovutas oma muna teisele.

Jännes: Jännes sümboliseerib elujõudu ja elu. Jännes oli vanas germaani kultuuris sigivuse sümbol. Sarnaselt munale tähistab jännes uue hea sünni. Pühadejännes illustreerib lihavõtte kaarte.

Kodudes rõõmustab Pühadejānes lapsi māngides nendega munapeituse māngu - peidab vārvitud munad āra ja lapsed otsivad need ūlesse.

VANASŌNAD PŪHADEST.

Meenutamine. Vanasōna on ūks rahvaluule liike: Vanasōna on lŭhike, hinnanguline ja kujundlik ūtlus. Rahvasuus liikuv ūldistav lause, mis on lŭhike, tabav ja ōpetlik, kujuneb vanasōnaks. Ūldjuhul on Eesti vanasōna pikk 4–8-sōna.

10 Eesti rahva vanasōna MUNA kohta

<https://lastega.ee/index.php/et/component/k2/item/9906-10-eesti-rahva-vanasona-muna-kohta>

Munapŭha puhul on hea meenutada tuntud vanasōnu munast, mida meie esivanemad on kasutanud ja meile edasi andnud.

1. Muna on targem kui kana.
2. Muna ōpetab kana.
3. Kuidas kana, nōnda muna
4. Parem pool muna kui tŭhi koor.
5. Muna ei maksa munaga vahetada.
6. Ega kaupmees muna vastu vaheta.
7. Seni kuni 2 kaklevad ūhe muna pārast, sōb kolmas selle āra.
8. Tōuseb kana pārast tŭli, ole tark, vōta muna ja jāta riid!
9. Ūks mādamura teiste hulgas rikub kogu toidu āra.
10. Ūks mādamura rikub kogu pudru āra.

ŌPILANE

Ūlesanne 1. Loe lābi tekst.

KEVADPŪHAD.

Kevad toob rõõmu nii inimestele kui loomadele. Taas on saabunud aeg hinge tōmmata ja pidutseda. Taluperel on talvised tōd lõpukorral. Ees on ootamas kevadtōd: karja saatmine vārsele rohule, kevadkŭnd ja kŭlvamine.

Kevade kōige suuremad pŭhad on lihavōtted. Neid pŭhi nimetatakse veel ka munapŭhadeks, ūlestōusmispŭhadeks, kevadpŭhadeks ja kiige pŭhadeks.

Pŭhadenādal algab urbepāevaga. Selleks pŭhapāevaks tuuakse vaasi urbadega pajuoksi. Vanasti oli kombeks tuua vaasi urbadega pajuoksi. Vanasti oli kombeks magajaid pajuurbadega lŭua. Lŭues ōeldi „Jalad kergeks, silmad selgeks, nāpud virgaks, tark meel pāhe ja hea sōna suhu.“

Urbepāevale jārgnevat nādalat nimetati vaikseks nādalaks. Sel nādalal olid keelatud tants ja trall, lārmamine ja kolistamine. Tāhistati suurt neljapāeva, vaikset reedet ja vaikset laupāeva. Pŭhapāeval olid lihavōtted ehk munapŭhad.

Kevadpŭhade kōige levinum komme on munade vārvimine ja koksimine. Vārvitud mune kingiti ja vahetati. Noormehed kāisid tŭdrukutelt mune kŭsimas. Noored kāisid sel kevadel esimest korda kiikumasa. Viimati sōodi lihatoitu vastlapāeval. Vahepeal oli paastuaeg, millal

liha ei söödud. Talulaual olid piimatoidud, keedetud kaalikad, kapsad, kartulid. Alates kevadpühadest võis jälle lihatoite süüa.

Aruteluks abistavad küsimused on nähtavad ekraanil.

1. Millise päevaga algab pühadenädal?
2. Miks oli urbimine vajalik/kasulik?
3. Mis puu oksu tuuakse munadepühade ajal vaasi?
4. Mida sooviti värvitud munade kinkimisega üksteisele?
5. Mis töö on jänesel?
6. Nimeta 3 suuremat kevadist talutööd.
7. Mida oli keelatud teha vaikselt nädalal?
8. Mida ei tohtinud naised nende pühade ajal teha?
9. Et majja tuleks hea õnn, kes peab uksest enne sisenema a) mees b) naine
10. Mida tähendavad sõnad: sümbolid, urbimine, vanasõna, paast
11. Millised on teie pere traditsioonid?

ÕPILASED: Leia sõnasupist pühadega sobivaid sõnu.

Tööleht: <https://www.liveworksheets.com/iy133139jr>

Lihavõtted

K	V	L	I	X	A	Q	X	C	C	V	X	W	F	Z
O	T	R	Z	Z	K	R	D	X	P	J	A	Q	D	Z
H	B	W	O	M	Y	M	G	V	P	U	M	L	M	I
U	R	K	N	K	C	M	W	K	J	Y	I	V	G	X
P	C	V	S	A	M	S	I	R	G	Y	S	G	B	E
I	J	Ä	N	E	S	M	I	N	Q	J	T	O	R	I
I	M	L	O	K	U	K	A	N	A	U	O	V	E	Z
M	A	O	M	Q	B	U	Z	D	K	H	Y	K	M	C
A	C	M	T	W	I	Q	W	A	T	K	U	V	U	E
K	I	L	I	V	T	F	K	G	S	L	D	C	N	P
O	Z	J	K	V	U	S	H	I	D	J	N	K	A	F
O	Y	H	Z	U	R	F	E	N	I	L	E	H	O	R
K	G	Z	R	H	C	Ä	O	H	X	U	M	Z	P	N
W	G	U	Q	C	I	K	V	O	Y	R	D	O	W	J
X	M	B	G	S	K	S	H	U	P	T	H	U	H	B

JÄNES
KIRJU
KORV
MUNA
ROHELINE
VÄRVIMA

KAKS
KOHUPIIMAKOOK
KULDNOKK
MURU
TIBU

KANA
KOLM
MINA
OTSIMA
VALGE

ÕPETAJA Vanarahval olid omad uskumused, millest nad hoolega kinni pidasid (ekraanile)

Kui lihavõtte ajal kiikuda, siis ei hammusta suvel kihulased.

Tüdrukutel toimus lausa võidujooks kiigeni, kes kõige esimesena kohale jõudis, sai varem mehele.

Kes kiigub lihavõttepühade ajal tagab endale tugeva tervise, elujõu ja õnne!

Lihavõtte hommikul ei tohi kaua magada, jääd laisaks!

Lihavõtte hommikul tuleb kindlasti silmi pesta - veel parem, kui jõuad seda enne päikesetõusu teha - see tagab virga meele!

Naised ei tohi munapühade ajal tube koristada ega tolmu pühkida. Kõiksugune füüsiline töö on keelatud.

Uksest peab alati sisse astuma esimesena mees, kui naine seda teeb - toob halba õnne!

Lisa: Leia vanasõnale õige lõpp.

Kuidas kana,	kui tühi koor
Muna õpetab	kui kana.
Parem pool muna	muna vastu vaheta.
Seni kuni 2 kaklevad ühe muna pärast,	ole tark, võta muna ja jäta riid!
Muna ei maksa	söüb kolmas selle ära.
Muna on targem	nõnda muna
Tõuseb kana pärast tüli,	kana.
Ega kaupmees muna	munaga vahetada.
Üks mädamuna teiste hulgas	rikub kogu pudru ära.
Üks mädamuna	rikub kogu toidu ära.

TUND 2. Lõimumine: matemaatika, kunst ja liikumine.

1. MATEMAATIKA.

Õpetaja. Käisime Luiga talus kanu vaatamas ja mune ostmas. Enne munade värvimist kiire arvutamisülesanne. Grupitöö (loosimisega). Arvuta ja too leht minu lauale.

Õpilane. Ülesanne. (5-7 min)

Munadepühade eel müüs talunik turul

$(271 - 190) : 9 = \dots\dots\dots$ karpi vutimune

Pruune mune müüs ta

$49 : X = 7$

$X = \dots\dots\dots$ korda rohkem

Mitu karpi pruune mune müüs talunik?

.....

Valgeid mune müüs talunik

$2101 - 2088 = \dots\dots\dots$ võrra rohkem kui pruune mune

Mitu karpi mune müüs talunik munadepühade eel?

.....

Vastus: Talunik müüs valgeid mune $\dots\dots\dots$ karpi.

2. KUNST 30 minutit)

Eelnevalt: õpilastega sellel teemal vesteldud ja tehtud kokkulepped, kes mida tunni läbiviimiseks kaasa toob.

Munade värvimine looduslike värvidega. Looduslikud munavärvid leiad köögikapist: ingver, sibul, peet, petersell, punane kapsas, mustikas, kohviuba.

1. ingver - kasuta kuivatatud ingverit;
2. sibul - kasuta kollase sibula koori;
3. peet - kasuta viilutatud peeti ;
4. petersell - kasuta värskeid peterselli lehti;
5. punane kapsas - kasuta kapsalehti;
6. mustikas - kasuta keedetud mustikamoosi;
7. kohviuba - kasuta kanget kohvi;
8. vihalehed;
9. tangud.

Õpilane. Loe ja täida korraldused.

Munade värvimine sibulakoorte või viha lehtedega.

- Õpetus:**
1. Mässi sibulakoored munade ümber
 2. Seo sibulakoored niidiga kinni
 3. Keeda mune umbes 10 minutit.
 4. Jahuta keedetud muna/ munad külmas vees.
 5. Ava munapakike.

6. Aseta muna enda toodud munakarpi.

Munade värvimine peedi, punase kapsa või mustikaga.

- Õpetus:**
1. Mustikavärvi saamiseks sulata külmutatud mustikad.
 2. Sulanud mustikad kurna läbi sõela. (ülejäänud mustikad söö ära)
 3. Vajalik kogus mustika mahla kasuta värvimiseks.
 4. Keeda mune umbes 10 minutit.
 5. Jahuta keedetud muna/ munad külmas vees.
 6. Aseta muna enda toodud munakarpi.

3. LIIKUMINE: [Munamäng](http://www.lastega.ee) www.lastega.ee

Vahendid: Teatud hulk keedetud mune. Mängijaid on kaks.

Kummalgil on teatud hulk keedetud mune. Mängitakse kas eluruumis põrandal või väljas murul. Üks mängija paneb muna mõne sammu kaugusele maha ja laseb siis teisel ära vaadata, kus on. Nüüd seotakse tal silmad ja nii kinnisilmi peab minema muna juurde. Kui see õnnestub, võidab muna. Kui jääb seisma kas kaugemale või lähemale, on ta kaotaja ja peab teisele andma ühe muna. Maast ei võeta muna enne ära, kui mängu lõpul. Munavõitmise järele vahetatakse osad. Teisel seotakse silmad ja ta katsub minna sama kaugele, kui on muna.

Algallikas: folklore.ee Veebileht: <https://www.folklore.ee/tagused/nr21/kiik.htm>